

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТА МІЖКУЛЬТУРНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ

УДК: 347.78.034

ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ФАНАСТИЧНИХ ТЕКСТІВ (НА ПРИКЛАДІ ПОВІСТІ РЕЯ БРЕДБЕРІ «МАРСІАНСЬКІ ХРОНІКИ»)

Березан К. В.

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса
Шевченка», магістрантка

Наук. керівник – Перова С. В.,
к.п.н.,

доцент, завідувач кафедри
теорії та практики перекладу

Переклад – це діяльність з інтерпретації сенсу тексту однією мовою і створення нового, еквівалентного тексту іншою мовою. Будь-який текст має комунікативні властивості. Сприймаючи отриману інформацію, читач вступає в певні особистісні відносини з мовцем і його висловом, так звані прагматичні відносини. Здатність тексту надавати комунікативний ефект (в метафоричному сенсі) виражається прагматичним потенціалом (прагматикою) тексту.

Актуальність даної роботи полягає у тому, що такий жанр як наукова фантастика є недостатньо дослідженим з точки зору прагматики. Метою цієї роботи є дослідити прагматичні особливості науково-фантастичних текстів та поглибити знання з такого розділу лінгвістики як прагматика. Термін «прагматика» був введений до наукового вжитку Ч. Моррісом,

засновником семіотики і теорії знаків. Як розділ лінгвістики прагматика вивчає мову. Вона фокусується на розмовних імплікатурах, що є процесом, в якому один говорить те, що має на увазі, а інший слухає і робить висновок.

Прагматика вивчає ту мову, яку безпосередньо не промовляють. Замість цього мовець натякає на щось, а також пропонує значення, а слухач сприймає зміст посилання. У повсякденному мовному спілкуванні значення слів і фраз постійно мається на увазі і не вказується прямо. Прагматика також обов'язково досліджує, як слухачі роблять висновки про те, що було сказано, для того, щоб прийти до інтерпретації передбачуваного сенсу висловлювання. Таким чином, вона досліджує, як багато з того, що не було повідомлено, визнається як частина того, що було повідомлено. Тобто прагматика є вивченням того, наскільки більше було повідомлено, ніж фактично сказано. [2] Прагматичний аналіз художнього тексту допомагає поглянути на твір з нової точки зору та проаналізувати його на новому рівні, поєднавши мовний та психологічний аспекти.

Художня література є одним з основних видів мистецтва. Вона завжди відбивала і відображала найважливіші проблеми суспільного життя, розвиваючись разом з нею. На сьогодні світова художня література не тільки має традиційні видові та жанрові форми художніх творів, а й збагачується за рахунок розвитку інших форм. Одним з таких дуже цікавих явищ на сучасній мапі світової літератури є народження нового жанру – наукової фантастики. У 1947 році Р. Хайнлайн запропонував для фантастики коротке визначення – «література міркувань» [6]. Назва виявилася яскрава і зручна, і справді пояснювала, нехай

і частково, своєрідність наукової фантастики і, отже, була охоче прийнята. Дуже схоже до цього визначення і розуміння наукової фантастики в іншого відомого автора І. Єфремова: наукова фантастика – «література логічних міркувань» [1], а на думку японського письменника Кобо Абе, наукова фантастика – це «література гіпотези» [3]. В рамках культурної історії наукової фантастики літературні тексти інтерпретуються через їх здатність відображати і заломлювати зовнішні соціально-політичні та ідеологічні ситуації, а також служити засобом оцінки і критики з конкретних ідеологічних позицій [4].

Одним з найяскравіших прикладів жанру наукової фантастики можна вважати «Марсіанські хроніки» Рея Бредбері. Десять між романом і коротким збірником оповідань цей твір є одним з найвідоміших науково-фантастичних творів. У повісті йдеться про людей, що вирішують відправитись досліджувати і колонізувати Марс. Але у цьому творі ми також бачимо зображення марсіанських персонажів, які ведуть таке саме життя, складне й заплутане, як і у нас тут, на Землі. Чарівний опис космічного простору, іноземців та фантастичні подорожі роблять його одним з найбільших творів наукової фантастики, що коли-небудь був опублікований. І хоча події відбуваються на далекій планеті, але «Марсіанські хроніки» також мають і земні теми любові, жорстокості та втрати.

Головною особливістю повісті є те, що Р. Бредбері акцентує увагу на наявні проблеми суспільства, хвилюючі американців на початку 50-тих років: загроза початку ядерної війни, туга за простішим життям, расизм і цензура.

Розглянемо прагматичні особливості науково-фантастичних текстів використовуючи переклад

«Марсіанських хронік» Віталія Носенко. Цей переклад є прагматично адекватним, бо він семантично точно передає зміст оригінала і враховує його прагматичні компоненти.

"Don't talk. I have something for you. Here. Take this key."

The captain flushed. "It's a great honor."

- Не розмовляйте. Я повинен вручити вам одну річ. Візьміть оцей ключ.

Капітан аж зашарівся від задоволення.

- Для мене це велика честь, - почав він.

Прагматичні поправки, адресовані читачу, приймають у цих перекладах різноманітні форми, виявляючи себе при перекладі реалій, авторських оказіоналізмів, фразеологічних

одиниць.

"Them sign! Ho! How marvelous!"

Them, oh, them sign!" Tears sprang from his eyes. He slapped his knee and bent to let his laughter jerk out of his gaping mouth. He held himself up with the desk. "Them sign!"

Щоб вони поставили свої підписи! - Він так реготав, що сльози виступили у нього на очах. Він ляпав себе по коліну і аж лягав, знемагаючи від сміху. Нарешті йому вдалося стати на ноги, вчепитися руками за край столу. - Свої підписи! - повторював він.

- Ха-ха-ха! Їхні підписи! Це мені подобається!

Цей переклад можна вважати семантично точним, тому що майже не помітна прагматична адаптація.

The captain wrote his name. "Do you want my crew to sign also?"

- А члени команди? Їм теж треба поставити свої підписи? - запитав

капітан, підписуючи бланк.

Перекладач відтворює комунікативний ефект, закладений у мові оригіналу за допомогою лексичних засобів мови перекладу і завдяки цьому вплив тексту і реакція на текст залишається такою ж самою і як після прочитання уривку в оригіналі.

Підводячи підсумок можна сказати, що переклад це не тільки заміна одиниць однієї мови на одиниці іншої. Це достатньо непростий процес, що передбачає низку труднощів, які перекладачеві необхідно долати, щоб досягти головної мети перекладу – адекватності, тобто такого перекладу, який здійснюється на рівні, необхідному і достатньому для передачі незмінного плану змісту при дотриманні відповідного плану вираження, тобто норм мови [5]. При цьому не слід забувати про головне завдання перекладача при виконанні цієї мети – вміло застосувати перекладацькі трансформації, щоб текст перекладу найточніше передавав всю інформацію, закладену в тексті оригіналу та при дотриманні відповідних норм мови.

Література

1. Ефремов И. А. Наука и научная фантастика / И. А. Ефремов / Фантастика. 1962. — М.: Мол. гвардия, 1962. — с. 471.
2. Норман Б. Ю. Лингвистическая прагматика (на материале русского и других славянских языков) : курс лекций/ Б. Ю. Норман. – Минск, 2009. – 183 с.
3. Разговор шел о фантастике. Беседа с Кобо Абе // Иностранная литература. — 1967. — № 1. — с. 264.
4. Burling W. J. Marxism // The Routledge Companion to Science Fiction / Ed. by M. Bould, A.M. Butler, A. Roberts, Sh. Vint. – London; N. Y.: Routledge, 2009. – P. 236–245.
5. Песина С. А. Прагматические особенности перевода текстов [Текст] / С. А. Песина, К. В. Попова //

Образование и наука в современных условиях : материалы V Междунар. науч.-практ. конф. (Чебоксары, 9 окт. 2015 г.) / редкол.: О. Н. Широков [и др.]. — Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2015. — № 4 (5). — С. 258–261. **6.** Акрамов Ш. Р. НАУЧНАЯ ФАНТАСТИКА — ПРОБЛЕМЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ (ЛИТЕРАТУРНЫЙ ОБЗОР) // В мире науки и искусства: вопросы филологии, искусствоведения и культурологии: сб. ст. по матер. XVII междунар. науч.-практ. конф. – Новосибирск: СибАК, 2012.

Березан К.В. Прагматичні особливості перекладу науково-фантастичних текстів (на прикладі повісті рея бредбері «марсіанські хроніки»)

Прагматика займається вивченням сенсу, який повідомляється мовцем та інтерпретується слухачем. Таким чином прагматика займається аналізом того, що люди мають на увазі в своїх висловлюваннях, а не аналізом відокремлених слів або фраз в цих висловлюваннях. Здійснення прагматичного впливу на одержувача інформації складає найважливішу частину будь-якої комунікації. Аналіз прагматики тексту дає можливість передбачити також потенційний комунікативний ефект впливу тексту на читача

Ключові слова: переклад та прагматика, прагматична адекватність перекладу, прагматичний вплив, семантично точний переклад, комунікативний ефект.

Березан К.В. Прагматические особенности перевода научно-фантастических текстов (на примере повести Рэя Бредбери «марсианские хроники»)

Прагматика занимается изучением смысла, который сообщается говорящим и интерпретируется слушателем. Таким образом прагматика занимается анализом того, что люди имеют в виду в своих высказываниях, а не анализом обособленных слов или фраз в этих высказываниях. Осуществление прагматического влияния на получателя информации составляет важнейшую часть любой коммуникации. Анализ прагматики текста дает возможность предусмотреть также потенциальный коммуникативный эффект влияния текста на читателя

Ключевые слова: перевод и прагматика, прагматическая адекватность перевода, прагматичный влияние, семантически точный перевод, коммуникативный эффект.

Berezan K.V. Pragmatic features of translation of the science fiction texts (on the example of Ray Bradbury's novel "The Martian Chronicles")

Pragmatics is the study of meaning, which is communicated to the speaker and interpreted by the listener. Thus, the pragmatics is about analyzing what people mean in their statements, rather than by analyzing isolated words or phrases in these statements. The implementation of pragmatic influence on the recipient of information constitutes the most important part of any communication. Analysis of the pragmatics of the text makes it possible to predict also a potential communicative effect of the text's influence on the reader.

Key words: translation and pragmatics, pragmatic adequacy of translation, pragmatic influence, semantically accurate translation, communicative effect.